

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING.

Emnenr. 1

Fylke: S. O. Fj.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Vike

Emne:

ard og plog

Bygdelag:

Oppskr. av:

Kerminde Skjorvo

Gard:

(adresse):

Vike

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Til spørsm. 1 Ja.

" " 2 Ja. v. Bestefar min (født 1818) og andre gamle folk fortalte at i deira opp-
 elde var det åkeren plogd med plog for sving
 og selving. Men so kom arden og den ste plogen
 dilt av. Samlingane då likte det nye åmbo-
 det berre so småleeg. Ki vdi ein plogen på
 skrapdyggja, var det ikkje slov å dra i korn.
 byrene meinte dei.

Dei plogde ikkje eller arda med arden, det
 kalla dei å bryta. Det gætt å ta tile fyre kvar
 gang så åkeren var småbrøken og laus. Tok
 ein so mykje fyre at det stod att ein rygg millom
 færene kalla dei det ein beuk.

Arden var brukt til å bryta upp åkeren
 med, til potetsejing og hekking og til såbry-
 ting (medmolding av kornet). Til det siste had-
 de dei ein særskild ard. Han var voko smek-
 krare og med mindre vangsre og mindre søye
 (han gjekk ikkje so djupt).

Til vanleg var det all åker uppbrøken for dei såd-
 de eller sette. Men var det ein særstunn og lett
 åker, brudde dei berre gjødsla og sådde kornet.

i det stik. Og so så braut dei. Dette kalla dei å "sot i hylma".

Fring siste hundreårs-skiftet vart arden for det meste avløyst av pløgen som åker heidsøp. I kvern vart for det meste pløgd for såing og selving, og kornet vart nedmolda med harr eller sijnastin. Men ie potetselving og klypping var arden so å seija grunnm åleine iida. Det er suareid eil einaste gardbruk som har klyppeploeg, og berre svært fåe har bestekanna.

Potetselving med arden går fyre seg slik: Fyrst løy-
rer ein ein veg og bryt upp fjøri potelune skal
sefast i. So kjem seljarane og sel kvar sitt stykke,
og so klypper ein rattende og molda potelune
ned. Her å kvern stor og fôrskolet langt, brui
kar dei gjerne 2 bestar med kvar sin arden.
Die vanleg bryt dei på (klyppar) potelune
2 ganger. Fiste gangen fester dei ei liti fjø
eller liknande på kvar sida av arden slik at han
legg molda beke inn å potestylkane.

Teldste ardtypen eg kjenner dei likna noko på
fig. 2. Det kalla du skei-arden. Denne ar-
typen var i bruk iie fram mot hundreårsskif-
tet. Då fekk dei lekj-arden i staden.
Ein og likna på fig. 2; men vart fest i
objektene på ein annan måte. Pii same var
det berre ein krok fremst i leggen (som på fig.
3) som ein fest objektene iie. Men på dei fles-
le var det ein "sidebevegelig" heave med
krok; . Versu ordane var beke å styra, dei
gjekk ikkje so skift som dei andre.
Namn på dei ymse delar av arden: Flegg,
skjre (eller hald) og fott (med vangse).

Stjerna hi arðin kallar ðu arð-skli'er
eller arð-dritte.

Þjúpni regúlerar ein arðin með lengdi
ar drittes (jár eller mange leikj'er) eller
með á kila folun. Þúga arðfolun er
fessel hi arðleggur er so komur ^{upp-med} þat det er plass
hi ein kile. Vel ein ha arðin hi á gá kjúpt
set ⁱⁿⁿ kila þi mundersida ar folun. Vel ein ha kann
hi á gá grünt set ein kila yver. "

Þlogun.

Ein eldsk þlogtypu ey kúgum var ðu so kalla
leikás-þlogun, ein vaelþlog som var laga
ar ein smed (leikás) her i þegði. Þó
serleg þrimliv var iktje ðu þlogun; men
kann var nok iktje so sur god hella. Þere
þlogasun var ar þe. Þat det arðu var
arðjarn. Þelþjóri var, sovið ey unimast,
nokk kyla. Þlogun var hella skútt med
skúttu og bratta stjearmar. Kan liadle
riktel men iktje kjútt. Þu þid varð det
so á segja iktje Þrive skifla þunk átræm
var so gamle þungard þoren þá garden og
vel so þat. Þu vaelþlog var reime serþy-
met. Þ þlogar faust det iktje.

Þrdane kan vissel vorki laga i þegði
so lang þid som arðun kan vore i þruk her.
Þat er mest vissu þak som kan laga þe-
verket. Þerlaget" kan smedme laga.

Alkari: 1/2 ar-skli'e, ar-dritte, þaungu.
þlo, þlo-dritte, dritte-völ (væn ein
þlogun med 2 hestun.)

Þit: Þogu 20/3 1948.

Þ þá neste side.

Kennund Stjorust /

Þetta varð vissk uoka ústguley, að
 hrdfolm er fest til ardleggungjæuom
 eiláuga (hol) som er so komi úsp-
 med at det er plass til ein kila. Vil
 ein íd arden skal sója mykje
 gå djúpt driv ein inn kila í áru-
 derkautu av áuga. Skal arden
 sója líle driv ein kila inn í yver-
 kautu.

Þarvíð eg veit har ákeldu aldri voru
 í brotum meir enn ein veg her í bygg-
 di. Hlso ikkje þá "Kryss og lvers."

1440

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING